

فصل پنجم: حقوق فرهنگی - اجتماعی

▪ ماده سی و نه - حق عضویت و فعالیت در نهادهای اجتماعی و فرهنگی

نهادهای اجتماعی متنوعی در دانشگاه فعالیت می‌کنند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها «انجمن‌های علمی دانشجویی»^۱ و «کانون‌های فرهنگی و هنری دانشجویان»^۲ اند. دانشجویان می‌توانند با مراجعه به دفاتر کانون‌ها که معمولاً زیر نظر معاونت فرهنگی دانشگاه‌اند، فرم عضویت را پُر و فعالیت خود را آغاز کنند. همچنین دانشجویان رشته‌ها و گرایش‌های گوناگون، طبق آیین‌نامه انجمن‌های علمی دانشجویی، عضو انجمن علمی همان رشته یا گرایش هستند و حق فعالیت دارند.

▪ ماده چهل - حق تأسیس نهادهای اجتماعی و فرهنگی

دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات، نهادهای اجتماعی متنوعی را، تأسیس کنند. این نهادها می‌توانند در زمینه‌های علمی و یا دینی و مذهبی، ادبی و هنری، فرهنگ و اندیشه و اجتماعی فعالیت کنند.^۳ از جمله

---

^۱ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی (مصوب ۱۳۸۷ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری). لازم به ذکر است ماده ۳ این آیین‌نامه، فعالیت علمی را شامل «۱. مناظره و نقد علمی؛ ۲. هم‌اندیشی و نشست‌های تخصصی؛ ۳. مطالعات و پژوهش‌های علمی؛ ۴. نشر و ترویج یافته‌های علمی؛ ۵. فعالیت‌های کمک آموزشی» می‌داند و برخی از مصادیق آن را نام برده است: «۱. برگزاری دوره‌های آموزشی تکمیلی و تقویتی و تشکیل کارگاه‌های تخصصی؛ ۲. برگزاری و همکاری در اجرای جشنواره‌ها، کنفرانس‌ها و مسابقات علمی (داخلی و خارجی)؛ ۳. تولید و انتشار نشریه علمی، کتاب و نشریات الکترونیکی، نرم افزارهای رایانه‌ای و فیلم‌های علمی-آموزشی؛ ۴. برنامه‌ریزی و اجرای بازدیدهای علمی از مراکز علمی، صنعتی و فن‌آوری...».

^۲ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

^۳ ماده ۱ «آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی»، کانون‌های فرهنگی دانشجویان را نهادهایی می‌داند که «در زمینه‌هایی از قبیل دینی و مذهبی (اسلام‌شناسی، نماز و نیایش، امر به معروف و نهی از منکر، عفاف و حجاب، قرآن و عترت، مراسم، اعیاد و وفیات مذهبی و ...)، ادبی و هنری (ادبیات، فیلم و عکس، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، صنایع دستی و ...)، فرهنگ و اندیشه (مطالعات فرهنگی و ...) و اجتماعی (جهادی، سازندگی، ایران‌شناسی، گردشگری، محیط زیست، آسیب‌های اجتماعی، امداد و هلال‌احمر و ...) فعالیت می‌کنند.»

مهم‌ترین این نهادها که به صورت متداول در دانشگاه‌ها حضور دارند، می‌توان به «انجمن علمی دانشجویی»^۴ و «کانون فرهنگی و هنری»^۵ اشاره کرد.

▪ ماده چهل و یک - حق فعالیت مطبوعاتی علمی، فرهنگی و اجتماعی

دانشجویان فعال در نهادهای علمی و فرهنگی حق دارند، در همان حوزه، فعالیت مطبوعاتی نیز داشته باشند. انجمن‌های علمی دانشجویی و کانون‌های فرهنگی دانشجویان می‌توانند، به عنوان شخصیت حقوقی، درخواست مجوز نشریه دانشجویی در حوزه فعالیت خود را بدهند و پس از طی مراحل قانونی نشریه دانشجویی در سطح دانشگاه منتشر کنند. سایر دانشجویان نیز این حق را دارند که به‌طور مستقل به دبیرخانه نشریات دانشجویی دانشگاه مراجعه کنند و با اخذ مجوز به انتشار مطالب علمی، فرهنگی و اجتماعی بپردازند.^۶

▪ ماده چهل و دو - حق برگزاری و شرکت در اردوهای دانشجویی

برگزاری اردو یا شرکت در اردوهای برگزار شده توسط سایر نهادها، از حقوق دانشجویان است که طبق ضوابط قانونی^۷ تحقق می‌یابد. طبق این ضوابط، اردوهای فرهنگی و اردوهای علمی مستلزم اخذ مجوز از شورای فرهنگی دانشگاه است. اما «سفر آموزشی و پژوهشی (مرتبط با واحد درسی) با حضور استاد و با مجوز گروه آموزشی

---

^۴ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی (مصوب ۱۳۸۷ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری). لازم به ذکر است ماده ۱ این آیین‌نامه، انجمن‌های علمی دانشجویی را «متشکل از دانشجویان علاقمند به مشارکت در فعالیت‌های علمی در یک دانشکده یا گروه آموزشی» دانسته است. طبق تبصره ۱ همین ماده: «در هر دانشگاه متناظر با هر رشته دانشگاهی یک انجمن علمی می‌تواند تشکیل شود.» و مطابق تبصره ۲: «در صورتی که دانشجویان دو یا چند رشته علاقمند به تشکیل انجمن علمی دانشجویی بین رشته‌ای باشند می‌توانند طبق ضوابط این آیین‌نامه اقدام نمایند.» مواد ۱۰ الی ۱۴ آیین‌نامه، ضوابط مربوط به تشکیل «شورای دبیران انجمن‌های علمی دانشجویی دانشکده و دانشگاه» و همچنین «اتحادیه انجمن‌های علمی دانشجویی» را بیان داشته و بخش سوم آیین‌نامه، «ضوابط تشکیل و فعالیت انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی» را توضیح داده است. حمایت از انجمن‌های علمی دانشجویی و نظارت بر عملکرد آن‌ها نیز بر عهده «شورای حمایت و نظارت بر انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی» است که در بخش چهارم آیین‌نامه قابل مشاهده است.

^۵ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به «آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)». ضوابط تشکیل کانون‌های فرهنگی و هنری و صدور مجوز فعالیت آن‌ها در فصل دوم این آیین‌نامه، به تفصیل آمده و مواد ۷ و ۸ آیین‌نامه، «گروه ناظر بر فعالیت‌های کانون‌ها در دانشگاه» و «گروه مرکزی ناظر بر فعالیت‌های کانون‌ها در وزارتخانه» را توضیح داده است. همچنین به مقررات مربوط به تشکیل «شورای هماهنگی کانون‌های هر دانشگاه» و «مجمع‌های تخصصی کانون‌های فرهنگی، هنری، اجتماعی و دینی دانشجویان دانشگاه‌های کشور» به ترتیب در فصول چهارم و هفتم آیین‌نامه اشاره شده است.

^۶ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). لازم به ذکر است تبصره ۱ ماده ۱ دستورالعمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی بیان می‌دارد: «عنوان‌های فرهنگی و اجتماعی، زمینه‌های عقیدتی، صنفی و رفاهی، خبری و طنز را نیز در بر می‌گیرند.» به علاوه مقررات مربوط به اخذ مجوز انتشار نشریه در بخش دوم همین دستورالعمل قابل مشاهده است.

^۷ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

دانشکده برگزار می‌شود.^۸ همچنین می‌بایست «اطلاع‌رسانی درباره برگزاری اردوها از سوی برگزارکننده اردو به صورت علنی و عمومی انجام شود تا کلیه دانشجویان واجد شرایط به صورت عادلانه حق ثبت نام در اردو را داشته باشند.»^۹

سفرهای عمره دانشجویی (زیر نظر ستاد عمره دانشجویی وابسته به نهاد مقام معظم رهبری)، اردوی راهیان نور (زیر نظر ستاد مرکزی راهیان نور) و اردوهای جهادی از جمله اردوهای متداول در دانشگاه‌ها هستند.

▪ ماده چهل و سه - حق نمایندگی و مشارکت در شوراهای دانشگاه

شوراهای تخصصی و کمیته‌ها و هیئت‌های گوناگونی در دانشگاه وجود دارند که دانشجویان حق دارند در برخی از آن‌ها نماینده داشته باشند. یکی از مهم‌ترین این شوراها «شورای فرهنگی و اجتماعی» دانشگاه است که طبق «آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فن‌آوری»، نماینده بسیج دانشجویی دانشگاه و نماینده بزرگ‌ترین تشکل اسلامی دانشجویی دانشگاه در آن عضویت دارند.^{۱۰} همچنین دانشجویان حق داشتن نماینده در «کمیته ناظر بر نشریات دانشگاهی»^{۱۱} و «شورای انضباطی»^{۱۲} را نیز دارند.

▪ ماده چهل و چهار - حق حضور و مشارکت در جشنواره‌ها و مسابقات فرهنگی و اجتماعی

---

^۸ تبصره ۱، ماده ۲۲ دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). همچنین طبق این ماده، اردوهای فرهنگی شامل «سفرهای زیارتی، ورزشی، هنری، سیاحتی و شرکت در جشنواره‌های فرهنگی و هنری» و اردوهای علمی شامل «شرکت در نمایشگاه‌ها و بازدیدهای تخصصی، کنفرانس‌ها، نشست‌ها و بازدیدهای علمی و سفرهای آموزشی - پژوهشی» می‌شود.

^۹ ماده ۲۱ دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

^{۱۰} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فن‌آوری (مصوب ۱۳۸۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی) (شماره ۴ از بند ب ماده ۱۲)

^{۱۱} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و شیوه‌نامه انتخابات مدیران مسئول نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۷ شورای مرکزی ناظر بر نشریات دانشگاهی)، لازم به ذکر است که ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی و دستورالعمل آن ترکیبی را برای «کمیته ناظر بر نشریات دانشگاه» در هر دانشگاه و «شورای مرکزی ناظر بر نشریات دانشگاهی» در وزارتخانه معین کرده که در ماده ۲ ضوابط ناظر و مواد ۴ و ۹ دستورالعمل قابل مطالعه است. بر اساس قانون، سه نفر از مدیران مسئول نشریات دانشگاهی به انتخاب مدیران مسئول نشریات دانشگاه (ها) که یک نفر عضو علی‌البدل محسوب می‌شود، از اعضای کمیته (شورا) خواهند بود. لازم به ذکر است که برگزاری انتخابات مدیران مسئول نشریات دانشگاهی نیز طبق شیوه‌نامه انتخابات برگزار خواهد شد.

^{۱۲} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). لازم به ذکر است که ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان ترکیب اعضای شورای انضباطی بدوی دانشگاه، شورای انضباطی تجدید نظر دانشگاه و شورای مرکزی انضباطی دانشجویان را مقرر کرده است. در شورای بدوی «دو نفر دانشجویی دانشگاه به انتخاب شورای فرهنگی دانشگاه از میان دانشجویان معرفی شده توسط دانشکده‌ها»، در شورای تجدید نظر «یک نفر دانشجویی دانشگاه به انتخاب شورای فرهنگی دانشگاه از میان دانشجویان معرفی شده توسط دانشکده‌ها» و در شورای مرکزی انضباطی «یک نفر دانشجو از میان اعضای دانشجویی شوراهای انضباطی دانشگاه‌ها به پیشنهاد رئیس شورای مرکزی انضباطی و حکم وزیر» عضویت دارند.

سالانه جشنواره‌های متعدد فرهنگی در دانشگاه‌های کشور برگزار می‌شود که دانشجویان می‌توانند طبق مقررات در این جشنواره‌ها حضور یابند و با یکدیگر رقابت کنند. برخی از این جشنواره‌ها عبارت‌اند از: جشنواره‌ها و مسابقات دانشجویی قرآن کریم، جشنواره ملی حرکت (ویژه انجمن‌های علمی دانشجویی کشور)، جشنواره نشریات دانشجویی (ویژه نشریات دانشجویی کشور)، جشنواره رویش (ویژه کانون‌های فرهنگی و هنری) و ...^{۱۳}

---

^{۱۳} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه جشنواره ملی حرکت (مصوب ۱۳۸۶) و ...

